

★ ★ Plötsligt bryts lugnet i beredskapsvagnen. 'Jals' röst hörs gällt i högtalaren: "Högsta beredskap!" ★ Piloterna kastar ifrån sig tidskrifter, böcker eller kortlekar. Sliter till sig flyghjälm och flytväst och rusar ut till sina flygplan. Snart meddelar rotechefen på telefonförbindelsen: "Roten Ludvig 34 klar ihögsta." Adrenalinets gör piloterna högalerta. ★ ★ ★

◆ "Ludvig 34, starta sydost". En beredskapsrote Drakar (J 35 F) drar på för start mot okänt företag. Neutraliteten måste snabbt och bestämt kunna försvaras.

”L 34, starta sydost!” – Piloternas vänstertummar når nästan samtidigt startknapparna. Motorerna väser igång. Sekunder senare dundrar beredskapsroten iväg längs banan. Sveriges neutralitetsgränser skall försvaras. – Samtidigt väntar en rrjal (= radarjaktstridsledare) någonstans i ett underjordiskt bergum på att jaktplanen skall anmäla sig på radiofrekvensen. Han har fått i uppdrag av jal (= jaktstridsledaren) att leda beredskapsjakten mot ett okänt flygföretag som styr mot vårt land.

”Myran, L 34 i luften, kurs 150°. Stridsvärde 120 proc, akan.” – ”L 34

styr 180°. Okänt företag i sydost, avstånd 80 km.” Rrjals spänning lyser igenom i rösten. ”Målets höjd 8.000 m, fart M. 0,7. Ett eko.”

Jaktflygplanen styr mot söder och rotechefen anpassar sin fart och höjd till målets. – ”Avstånd 55. Målets kurs 340°. Avsikt Bak Höger. Styr 250°, där- efter kursskillnad 90°.”

Order och orienteringar sprutar ur rrjal. Förarna känner spänningen stiga. Men en vältränad pilot håller huvudet kallt. Vilken flygplantyp kan det vara fråga om?

Från öst eller från väst? Dansk eller polsk? Östtysk eller västtysk?

Avståndet minskar. ”Radarkontakt!” Rotechefen har upptäckt målet på sin radar. ”Jag leder.” – Jaktflygplanen flyger fram till ögonkontakt med målet. Rrjal väntar spánt på besked om det okända flygplanet. – ”L 34 har kontakt med ... en SK 60!”

Förare och rrjal slappnar av. Det var alltså bara en kontroll av vår beredskap. Denna gång... – Jaktroten svänger från målet och flyger hemåt för landning. – Flygplanen klargörs för nya uppdrag och beredskapen fortsätter vid Östersjön – ett ”fredens hav.”

Det har blåst många vindar sedan detta uttryck präglades. Bara ett politiskt honörsord...? Ty det tycks långt ifrån spegla verkligheten. Verksamheten idag (som igår) på och över Östersjön är till stor del militär och har under de senaste åren snarare ökat än minskat. – (50-talets nedskjutningar av svenska DC-3 och Catalina-flygplan var varma bidrag i det 'Kalla kriget'.)

I luftrummet över Östersjön bedriver dagligen flera länders flygvapen sin

◆ Rrjal i bergummet väntar spánt på besked om det okända flygplanet. Det är inte ovanligt att det visar sig vara flyg från andra sidan Östersjön. Östtyska MiG-21:or har testat vår Incidentberedskap och radartäckning. Men även NATO-flyg susar tätt förbi.

- ◆ Den blistra sanningen har kungjorts. F12 kommer att läggas ned, att dras in som levande förband. "Fredens hav" hade behövt F12:s fortsatta gränsbevakning. 1980 får F10 ta över hela bördan...

Incidentberedskap vid 'Fredens hav'

övningsverksamhet — Sovjet, Polen, Östtyskland, Västtyskland, Finland, Danmark, Sverige... m fl. Spanings- och signalspaningsflygningar utförs året runt av såväl öst- som västmakterna. ◆ ◆ Warszawapaktens mammutmanövrar genomförs på och över Östersjön. Ubåtspaningsflygplan på mycket låga höjder stryker nära våra kuster. Ryska, polska och östtyska signalspaningsfartyg ligger ofta tätt inpå oss, maskerade till fiskefartyg. Och ibland hamnar främmande u-båtar i svenska fiskegrann.

I denna miljö upprätthåller det svenska flygvapnet en hög beredskap — s k incidentberedskap. Beredskap för att upptäcka, identifiera och eventuellt avvisa närgångna flygplan och fartyg från främmande makter. Dag och natt, året runt snurrar radarantennerna. Luftbevakningspersonal är ständigt beredda att upptäcka, rapportera och följa nya företag. Jaktstridsledare finns tillgängliga för att leda jaktflygplan mot misstänkta mål. Jaktrobotar måste alltid vara beredda för omedelbar insats. Så krass är tyvärr verkligheten! — — Incidentberedskapen upptar en markerad del av det svenska folkförsvaret i fredstid. I årets upplaga av CFV:s årsredovisning poängteras flygvapnets incidentberedskap speciellt.

Antalet rena gränsskränkning per år är inte speciellt stort. I genomsnitt rör det sig om ett tjugotal, och av dessa lyckas endast några få vara avsiktliga. Däremot måste vårt jaktflyg nästan dagligen identifiera okända flygföretag i närheten av vårt land. — En del därav vet ibland massmedierna att berätta om.

På grund av det strategiska läget i sydöstra Sverige faller en avsevärd del av dessa identifieringar på F12 och sektor S 2. Kustnära radarstationer når långt ut över Östersjön, även på rela-

tivt låga höjder. Beredskapsjakt baseras ofta på Kalmarbasen för att snabbt kunna nå kontakt med misstänkta företag. Flygplan ur F12 ligger under sin ordinarie övningsverksamhet bra till för att snabbt kunna ledas mot och identifiera främmande flygplan och fartyg. Detta utnyttjas i stor utsträckning, och då och då måste rrjalar och flygförare avbryta rutinövningar för att istället utföra ett identifieringsuppdrag i det mest intressanta området — sydöstra Östersjön. — Att "sitta i högsta" kan vara påfrestande... men det är det värt, Sverige är ändå Sverige. ■

Kn Tillquist & Fredriksson

- ◆ Alla beredskaps-fpl står i värn (s k Töreboda-bågar) fullt startklara... på fältets framom. I pass på ca timmen måste ff sitta still men alert. Detta är enerverande. Man får 'träsmak' i ryggslutet.

Hur Hitlers Bäckeborped blev "gåva" till britterna

◆ Bomben i Bäckebo blev illa åtgången vid nedslaget. Britterna gavs tillstånd att på vissa villkor erhålla bombbitarna. På så sätt kunde V2-an nästan i detalj rekonstrueras. — Näja, om det unikt verkliga förhållandet: Att flygdirektör Henry Kjellson (den legendariske flygingenjörsohemmen — i SFF:s månadsblad och dito 'Revy' så harangerade flygkulturbedriftaren) var mannen att FÖRST knäcka 'torped-gåtan!... och att FV som återgåldnings-tack från britterna erhöill en radarstation (ER 3B)... om detta återkommer FV-Nytt snarast!

F

☆☆ F12 fick inte bara ta emot ett flertal skadade utländska krigsflygplan under kriget. Flottiljen spelade också en stor roll vid avslöjandet av ett av Hitlers hemliga vapen, den s k V2-bomben. ☆ Om hur detta gick till berättas nedan kortfattat. ☆☆☆

I Peenemünde vid tyska Östersjö-kusten bedrev den tyske raket-experten Verner von Braun ytterst hemliga raketexperiment. Man hade just fått iväg de första V1-orna mot London, då en ny större raket stod klar för provskjutning.

Det var den 13 juni 1944, en vecka efter de allierades landstigning i Normandie. Hitler ville till varje pris vidergållningsbomba London. Det bråds-kade med raketproven.

Men radiostyrningen måste ha fungerat dåligt, ty provraketbomben slog ned i Bäckebo några mil norr om Kalmar. Den väckte stor uppståndelse. Minst sagt. Hemvärnet på platsen var emellertid på alerten och larmade ome-

delbart F12... då man först trodde att ett flygplan störtat med bomber.

Dåvarande vapenmästare Fridre Lindgren och undertecknad fick i uppdrag att åka dit för undersökning. En vapeningenjör från förvaltningen, Malmberg, kom också till platsen.

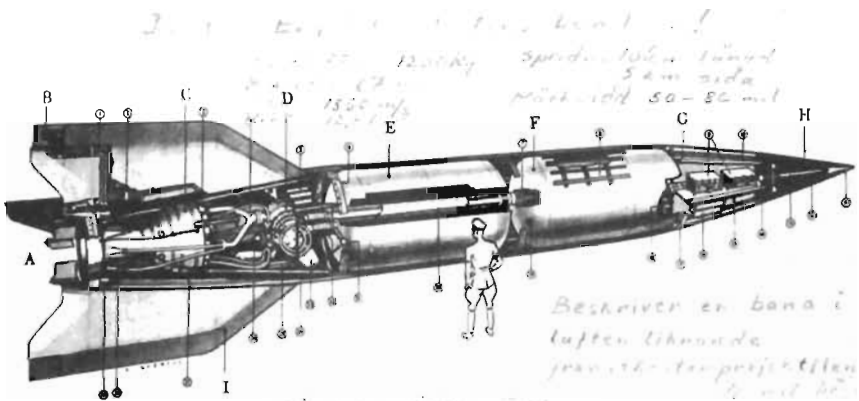
O rtsbefolkningen kunde berätta att de först hört en kraftig explosion från luften och sedan sett en massa metallskrot falla ned. Inga människor eller djur kom till skada trots att ett kilometerstort område intill en bondgård översållades med större och mindre metallfödelar. Skadegörelsen stannade nu vid krossade fönsterrutor, avslagna träd och en stor krater i marken efter de största skrot-delarna.

Vi kunde snart konstatera, allt eftersom vi plockade ihop skrotbitarna, att det här rörde sig om någon sorts radiostyrd sprängladdad raket med reaktor. Tre lastbilslaster plockade vi ihop och körde till F12.

Skroten fraktades sedan, efter en del diplomatiska turer, till England per amerikanskt transportflyg under stark engelsk jakteskort.

Engelsmännen lyckades med hjälp av svensk expert rekonstruera raketen ganska väl. Så när V2:an strax därefter började falla ned över London visste man i alla fall vilken typ av vapen det rörde sig om. ■

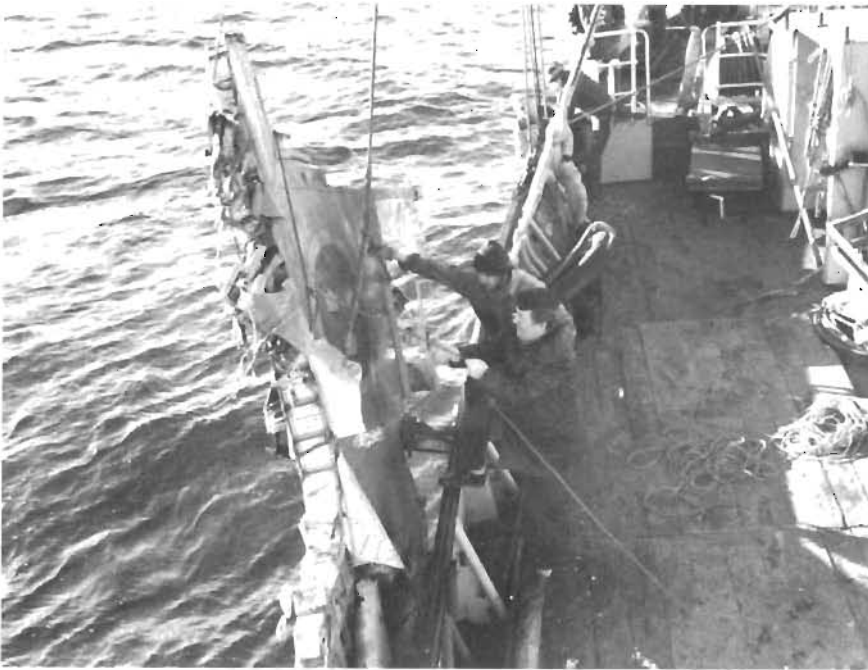
Lars Brus

DET NYA TYSKA VIDERGÄLLNINGSVÄPNET V2 har rekonstruerats på exaktaste sätt av brittiska flygmintsteriet. Dess storlek är ungefärligt 14 m i längd och 1,7 m i diameter. Raketsystemet består av: A, 4 st lösa trilmotorer, B, 4 st större trilmotorer, C, Förbrännings-kammare, D, Turbin och pumpaggregat, E, Tank med flyvande vätska, F, Alkoholbränsle, G, Kontrollrum, H, Stridskåren med 1 ton sprängämne. 1, 4 st stabiliseringsfjädrar, Riffelformad slang, I, Kollertill till större trilmotorer, 2, Elektrisk motor, 3, Brännare, 4, Alkoholledning från pumpen, 5, Luftflaskor, 6, Bakre sammansättning och vätske punkt för trilmotor, 7, Nyrörelsestyrd alkohol-lampningsventil, 8, Konstruktionsdetalj, 9, Radiostyrning, 10, Ledning från alkoholbränslet till stridskåren, 11, Sjette sannolikt förvärd med temperingsorgan, 12, Ledning förvärd värd stridskåren, 13, Central turbin, 14, Elektrisk tändare för stridskåren, 15, Färdverk av plywood, 16, Kvävfäskor, 17, Främre sammansättning och vätske punkt för transport, 18, Övre, 19, Påfyllningskälla för alkohol, 20, Dubbelvärdig ledning från alkoholbränslet till pumpen, 21, Styrelseledning, 22, Hjälpförbränsling, 23, Vätskebränslet, 24, Rörflaskor bildande turbin- och pumpaggregat, 25, Permanganbränsle, 26, Nyredslatubus från pumpen, 27, Alkoholledning för kylning, 28, Alkoholledning till dubbelvärdig, 29, Elektro-hydrauliska servomotorer.

◆ Del av en havererad 35:a bärgas från 40 m djup upp på tjänstefartyget 'Malmö'. Nedan: Fr v: Fj Nilsson, Kn Löving, Kn Helligren, Fj Jönsson och Fj Lander. Föremålet är en s k dykdråke, som används som bogserare under vattenytan vid sökning över stora områden.

Den skeppare som i Kalmar hamn, i rädsla för upptäckt, lämpade 33 flaskor sprit överbord blev nog inte särskilt glad över vårt samarbete. En vaksam tullman såg spritetiketter på vattentytan, larmet gick. 'Bärgdykdet' kontaktades. Vi gick tillsammans (!) med en dykare från Kustbevakningen ner i hamnens allt annat än (rena) vatten. Upp kom hela... 31 flaskor. Men tydligen blev skepparen så 'imponerad' att han erkände sig ha lämpat ytterligare tvenne överbord. 'Kalaset' kostade honom 2.000 kr i böter så småningom.

◆◆ Höjdpunkten på årets övningar är när vi någon gång får allt att klaffa och kan ge oss iväg till västkusten. För några dagars övning i vatten med god sikt och en rik djurvärld, något som vi saknar här på ostkanten.

Önskemål för framtiden: Att få egen och ändamålsenlig dykmateriel; att få en fast dykorganisation enl förslag till Ag-bärgning (som i stort sett går ut på en dykgrupp i norr och en i söder, dit dykarna är fast knutna och direktledda från flygstabens flygsäkerhetsavdelning. Då behöver man inte som nu "stjälja" folk från kompanierna och sätta käppar i hjulen för deras planering. En julklapp värd mer än TACK).

Men än viktigare: Att F12 i likhet med Atlantis ej må få sjunka i havet. Vi har ju hotet över oss. Nedläggningshotet. Var är du 'ljusnande framtid'? ■

Lennart Löving

◆ Tyvärr hade inte Lennart Löving och hans F12-kamrater någon medbestämmanderätt i den då sittande Försvarets Fredsorganisation (FFU). Medlo november kunde nämligen utredaren, riksdagsman Gunnar Gustafsson (s), presentera utredningsförslag: F12 skall läggas ned. Till 1979-80 bör Kalmarförbundet vara indraget. Drygt 500 nu anställda vid F12 måste då flytta. Kommunen förlorar ett stort skatteunderlag. Villor kommer att gå under klubban. "Näst intill katastrof", sa en av länets riksdagsmän. — Kommentar av Red.

12 går på djupet

☆☆ Sedan 1957 har Kalmarflottiljen tillsammans med (dåv.) F9, F18 och F21 skött flygvapnets "å-liggande i grund och botten". Organisationen (som på F12 lyder under baschefen) går under benämningen "Bärgningsdykeridetallen". ☆☆☆

bärga delar av detsamma enl haverikommissionens anvisningar — ett arbete som är nog så krävande... särskilt som man inte får välja årstid. ◆ Vi deltar även i upprepning och röjning av såväl äldre som fortfarande i tjänst varande skjutsmål — ett arbete som verkar vara särskilt riskfyllt för finansministern... eftersom vi "delar" riskpengarna med honom. 'Han' tar ca 70 kr i skatt av de 100 kr/dag vi har för att riskera liv och lem. ◆ I samarbetet med Kustbevakningen har vi sökt drunknade, fotograferat och mätt upp gamla vrak (typ "Elefanten", samtida med "Wasa") och givetvis letat smuggelgods.

”Bärgdykdet” består av under-tecknad som dykofficer och dykledare. Bitr dykledare är 1. vapenmästare Alvar Helligren och tillsammans med personal ur F10 och F14 utgör vi en grupp på sju dykare.

Flygvapnets bärgningsdykare får sin utbildning i marinens regi — samt även delar av dykutrustningen därifrån. Efter den grundläggande utbildningen bedriver personalen övningar på det egna förbandet. Vilket här på F12 tillgår så att vi en dag i veckan har dyk-övningar tillsammans med Kustbevakningen i södra distriktet. Eller att vi med hjälp av fiskarna längs Kalmar-Sunds stränder, övar dykmetoder, söker fingerade haverister, ritar kartor och har katastrofövningar.

När det gäller arbetsuppgifterna, varierar dessa avsevärt. Det kan gälla att lokalisera ett havererat flygplan långt ute till havs samt

☆☆ Den egendom som Kungl. Maj:t och Kronan genom kontrakt med Kalmar stad den 4 april 1941 "vederlagsfritt och med full äganderätt" erhöill för att där bygga upp en ny flygflottilj var ett av kalmartraktens äldsta gods. Arealen var år 1939 ca 300 tunnland, huvuddelen åker på gammal sjöbotten och gården hade över dussinet hästar, ca 100 nötkreatur och 130 svin. ☆ ☆ ☆

Trolle på Bergkvara (ärkebispens farfar) säljer "en min gårdh, liggiandhess synnarst i Tyrnaby". Priset var en tunnå och 455 gutniska mark. Det var noga med att ange valutan, ty "fyra gutniska göra en öre och åtta öre göra ena mark"... enl texten i köpebrevet.

Efter Arvid Trolles död år 1505 och Gustaf Wasas trontillträde indrogs snart hemmanen i Törneby till **Kronan** och uppgick i ett stort godskomplex med Skälby kungsgård som medelpunkt.

Detta komplex lämnades år 1534 i förläning till **Jacob Smälänning** och omkr år 1600 till **Henrik von Köhlen**. Även senare innehades

sett en enda egendom. Ägare var då salpetersjureridirektören **Lars Cronstrand**, död på Stora Törneby år 1814. Under åren därefter fram till vår tid byter gården ägare inte mindre än åtta gånger. — Den hittills rekonstruerade ägarelängden har nedanstående utseende:

Tidig medeltid:

Omkr 1450—1470:
1473 genom köp:

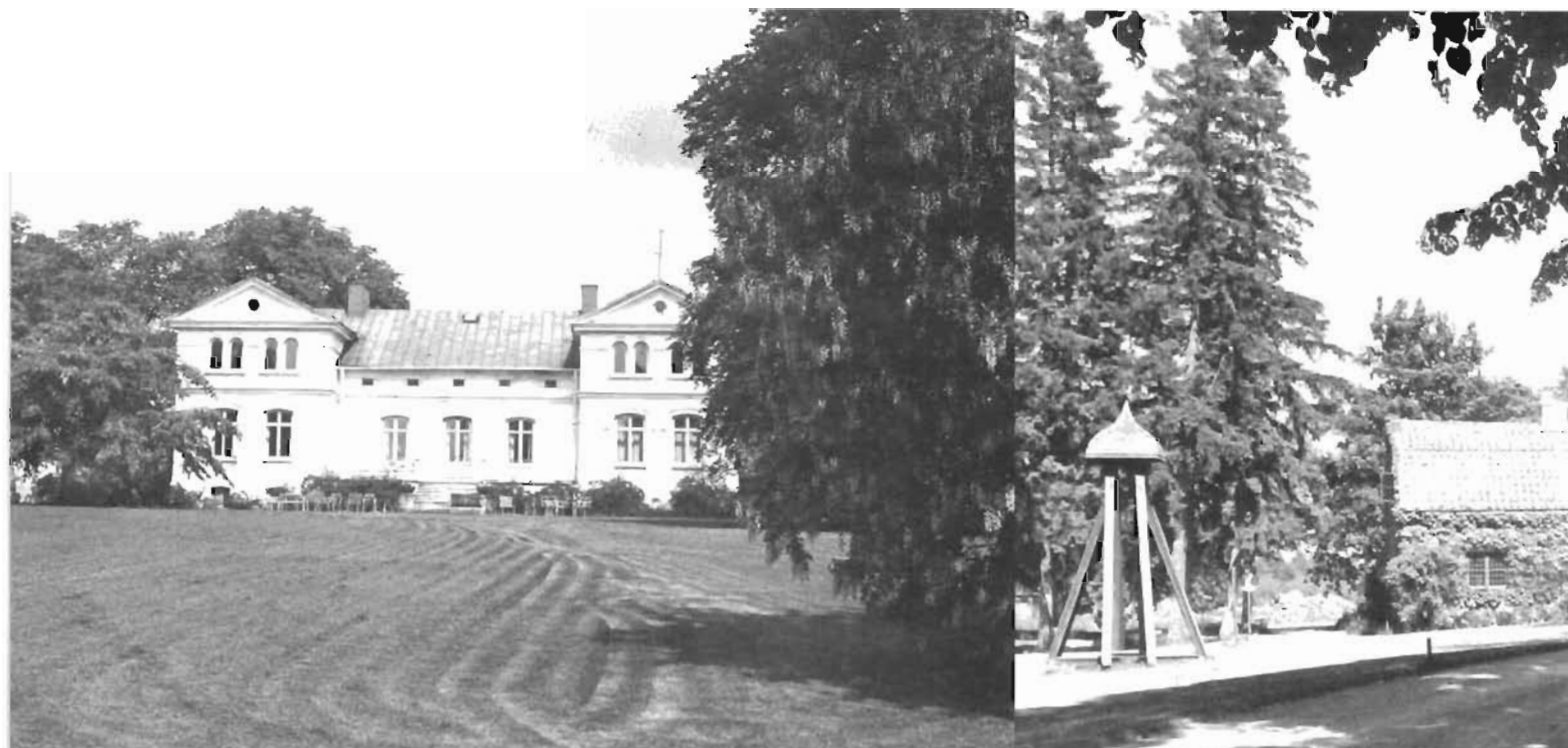
1520-talet:

1534 genom förläning:
1600 genom förläning:

1651 genom donation:

▼
Nunneklostret i Kalmar; Helgeandshuset, rådmann Karl Mikelsson, riddaren Arvid Trolle († 1505).
indraget till Kronan.
Jacob Smälänning.
Ståthållaren Henrik von Köhlen († 1622, begr i Dörby kyrka).
landshövding Gabriel Gyllenanckar († 1611, † 1657).

F 12 och Stora Törneby gård - ett stycke

◆ F12:s officersmäss fram till 1979... Vem besitter därefter Stora Törneby gård... måntro? Vem ser väl då också efter klockstapeln och flygelin?

Ursprungligen har gården i likhet med de flesta gods bestått av en bondbyn, vars hemman så småningom sammanslagits till en större enhet. Minst en av gårdarna i byn ägdes under medeltiden av **Nunneklostret** och en annan av **Helgeandshuset** (dvs sjukhuset) i Kalmar. Så sent som i husförhörslängden från 1830-talet återfinns beteckningen "hospitalshemman".

Från år 1473 finns ett bevarat köpebrev enl vilket rådmannen i Kalmar **Karl Mikelsson** den 14 september till riddaren och storgodsägaren **Arvid**

storgodset av ståthållare och landshövdingar i Kalmar som vederlag för deras insatser i Kronans tjänst.

Under åren kring 1640 företogs under drottning Christinas regering en serie försäljningar och bortdonationer av kronogods. Landshövdingen **Gabriel Gyllenanckar** erhöill sålunda år 1651 bl a Törneby och Kärrstorp "på livstid" och konrektor **Peder Ungius** fick något senare "livsfrihet" på ett hemman i Törneby... kanske just här avsedd gård.

Mot slutet av 1700-talet var det mesta av Törneby sammanslaget till i stort

▼
- ,, - genom donation: rektor **Peder Ungius**.
Före 1794 genom köp: direktören **Lars Cronstrand** († 1814).

Omkr 1825 genom köp: konsul **Johan Peter Kinnecke**.

Omkr 1850 genom köp: kapten **Johan Brithell** († 1817, † 1864).

1876 genom köp: löjtnant **Albert Meurling** († 1848, † 1921).

1918 genom köp: ?

1924 genom köp: **Knut Carlstedt**,
1933 genom köp: handlanden **Rickard Jönsson** och **Oscar Gustafsson**.

1937 genom köp: **Kalmar stad**.
1941 som gåva: **Kungl. Maj:t** och **Kronan**.